

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

21. An servus infidelis, vel hæreticus, si convertatur ad Fidem, acquirat libertate,? Et an si Dominus infidelis, vel hæreticus simul cum servo convertatur ad Fidem perdat dominium servi? Ex p. 7. t. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

De Seruis, seu Mancipiis. Resol. III. &c. 439

filiatio adoptiua esse non potest ex legibus, nisi ad ea iura, & emolumenta, quae haberet si esset verus filius legitimus; alioquin adoptio non erit, cum tota eius essentia consistat in acceptatione ad ea iura; ideo inseparabilis est adoptiua filiatio à libertate, quia seruus manens seruus, non potest esse haeres domini sui; at verò filiatio naturalis potest retinere totam essentiam, quae in aliquo physico consistit, sine acquisitione eorum iurium: non est ergo mirum, quod adoptio habeat maiorem vim ad reddendum liberum, quam filiatio naturalis in genere; quia adoptio includit voluntatem acceptandi ad ea iura, quam voluntatem filiatio naturalis non includit.

RESOL. XX.

An serui acquirant libertatem, si à Domino promittatur saltem in conscientia?

Et quid de eorum filiis eo tempore promissionis natis?
Ex p. 7. tr. 7. Ref. 55. alias 54.

§. 1. **H**æc questio potest sæpius in praxi accidere & ad illam more suo doctè respondet P. Sanchez de Matr. lib. 7. disp. 24. n. 22. vbi ex multis probat promissionem inter dominum & seruum minime valere, quoad obligationem civilem, secus quoad naturalem, vt expresse habetur in l. Si id, quod dominus 64 ff. de conditione indeb. ibi, Si id quod dominus seruo debuit, manu suo soluerit, quamuis existiment ei aliqua teneri actione, repetere non poterit. Vbi Glossa, verb. in conditione, ait obligationem fuisse seruo in seruitute quaesitam. Et Bartol. ibi summat, eam l. sic dominus obligatur seruo naturaliter. Et n. 2. ait obligationem naturalem, cadere in seruum actiue, & passiue. Et Baldu. c. cum contingat, n. 30. concl. 2. de iureiur. explicat l. interpositas, in fine. C. de tran. sal. quæ decidit obligationem acquiri seruo de civili, secus de naturali.

2. Et idè post multa Sanchez sic concludit, Ex his ergo constat deberi naturaliter, & in foro conscientiae libertatem ancillæ à domino promissam: at quia tantum est promissio antequam manumittat, non erit libera serua: ac proinde nec filij eo tempore nati: tenebitur tamen ratione damni emergentis ea fidei violatione, donare libertate illos filios. In hoc enim damnum illarum est matri, & proli.

RESOL. XXI.

An seruis infidelis, vel hereticus, si conuertatur ad Fidem, acquirat libertatem?

Et an, si Dominus infidelis, vel hereticus simul cum seruo conuertatur ad fidem, perdat Dominium serui?
Ex part. 7. tract. 7. Ref. 41.

§. 1. **R**espòdeo quòd si infidelis vel hereticus habeat seruum infidelem, & hic conuertatur ad fidem, manet ipso iure liber, licet postea etiam dominus conuertatur ad fidem.

1. Nota quòd si simul cum seruo conuerteretur dominus ad fidem, non perderet dominium serui. Et ita tenet Sanch. in Opusc. tom. 1. lib. 1. c. 1. dub. 5. n. 4. cui adde Trullench. in Decal. tom. 2. l. 7. c. 2. dub. 8. n. 9.

RESOL. XXII.

An serui Christianorum, qui in tribunali S. Inquisitionis damnantur tanquam Heretici, remaneant ipso facto liberi?

Et aduertitur, quòd acquisita semel à seruis libertate, nunquam ad seruitutem pristinam redire possunt, etiam si eorum Domini ad Fidem conuertantur, & omnia bona illis restituantur.

Et obseruatur quòd, si seruis infidelis Dominum apostatantem à Fide, bono zelo inquisitoribus denunciauerit, & si nullibi inueniatur concessa illi libertas, certe illi danda est. Ex p. 7. tr. 7. Ref. 17.

§. 1. **N**egatiuam sententiam tenet Ioan. Andreas Francus Dominic. in c. quicumque, §. Illorum de heret. in 6. probatur hæc opinio ex c. cum secundum leges, de heretic. in 6. vbi omnia hereticorum bona ipso iure fisco addicuntur; nam cum nomine bonorum etiam serui contineantur, iuxta legem, Paulus §. ult. ff. de pignorib. videtur inde sequi illorum dominorum seruos, qui de hæresi damnantur, ad fisco spectare, & libertatem non acquirere. Et hanc sententiam seruari in Inquisitione Lusitana testatur Fagundez de Iub. lib. 2. c. 6. n. 13.

2. Sed ipse merito laudat Inquisitionem nostram Castellæ, quæ affirmatiue sententiæ adheret, & illam docet Sanctarellus de Heres. c. 37. dub. 3. Azorius tom. 1. lib. 8. c. 12. q. 7. Valquez in part. 2. disp. 169. c. 2. n. 12. Molina tom. 1. tr. 2. disp. 40. Pegna in direct. part. 3. comment. 168. Suarez de fide, & c. disp. 22. sect. 5. n. 6. Sanch. in summa tom. 1. lib. 2. c. 24. à n. 9. Simancha in Cathol. Instit. tit. 6. l. 1. n. 8. qui addit cum Pegna, quòd si aliquis horum hereticorum post denunciationem sententiæ intra tempus gratiæ conuertatur, eique à Rege omnia illius bona concedantur! nihilominus Christiana illius mancipia donari libertate.

3. Probatur hæc opinio, Primò ex leg. unica, Cod. de Christ. mancip. & ex leg. Deo nobis §. bis autem, Cod. de Episc. & Cleric. ex leg. Manicheos, Cod. de heret. ex c. 1. 2. & ult. de Iudæis, & Saracenis, ex c. mancipia, & c. fraternitatem dist. 54. & aliis iuribus; ad quæ licet respondeant Lusitani apud Fagundez, vbi supra, ipse, vt dixi, & merito, non recedit à nostra sententia n. 43. vbi sic ait. Desidero maiorem pietatem in nostris auctoribus Lusitanis erga libertatem miserorum seruorum, maxime cum hæc libertas cedat in fidei Catholicae fauorem, in quo feliciores, & magis pios puto Doctores Castellanos, qui fauorem magis fidei & libertatis respiciunt, quam augmentum Regij fisci suorum Principum. Præterea deberent animaduertere. Primò, ipsi Doctores Lusitani, nec leges, nec sacros Canones pro prima sententiâ adductos, locutos fuisse cum aliqua restrictione, aut moderatione de illorum tantum hereticorum mancipiis, qui publicè cum suis bonis in sua hæresi vivebant inter Christianos, quales hodie in Germania, & Gallia multi permittuntur; sed locutos fuisse absolute, & vniuersim de Christianis mancipiis hereticorum: & vbi lex non distinguit, nec excipit, nec nos distinguere, aut excipere debemus, maxime quando leges loquuntur generaliter & absolute, vt notat Reinosus, obser. 21. n. 1. & patet ex l. de pretio, ff. de publican. & ex l. 1. §. & generaliter, ff. de legat. præstand. Secundò, deberent etiam animaduertere rationes primæ opinionis, quas ego puto fortiores, facere saltem rem dubiam, & probabilem pro vtraque parte, & in dubiis opinionibus, & pro vtraque parte probabilibus standum est verbis legis, & in fauorem libertatis, & fidei inclinandum. Sic Fagundez.

4. Et nostram sententiam præter Doctores citatos tenet Castrus Palau. tom. 1. tract. 4. disp. 5. punct. 36. n. 18. qui optimè obseruat, quòd si seruis infidelis dominum apostatantem à fide bono zelo inquisitoribus denunciauerit, etsi nullibi inueniatur concessa illi libertas: at certe danda illi est, præcipue si spes subfit facilis ad fidem conuertendum, sic Pegna, & Sanchez supra. Tandem aduerto acquisita semel à seruis libertate.